

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/2005 vp

Valtioneuvoston selvitys lentomatkustajia koskevien tietojen luovuttamisesta Kanadan viranomaisille — luovutuksissa taattavan tietosuojan riittävyyttä koskeva komission päätösehdotus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 18 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen lentomatkustajia koskevien tietojen luovuttamisesta Kanadan viranomaisille — luovutuksissa taattavan tietosuojan riittävyyttä koskeva komission päätösehdotus (E 9/2005 vp) hallintovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Leena Rantalankila, oikeusministeriö
- lähetystöneuvos Anna Wickström-Noejaard, ulkoasiainministeriö
- ylitarkastaja Timo Riissanen, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäasiainministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Rita Linna, liikenne- ja viestintäministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Kanadan lainsäädäntö on vuodesta 2001 edellyttänyt lentomatkustajia koskevien tietojen luovuttamista Kanadan viranomaisille. Tietoja vaaditaan kaikista Kanadaan suuntautuvilla lennoilla matkustavista henkilöistä. Luovutettavat tiedot ovat lähtöselvityksessä ja lähtöportilla kerättäviä API-tietoja sekä näitä tarkempia ja laajempia varausten tekemistä ja valvontaa varten lentoyhtiöiden keräämiä PNR-tietoja. Tietoja on tarkoitus käyttää estämään ja torjumaan terrorismia ja siihen liittyviä rikoksia sekä muita vaka-

via, luonteeltaan rajat ylittäviä rikoksia, mukaan lukien järjestäytynyt rikollisuus.

Lentoyhtiöille voidaan määrätä sakkoja tietojen antamatta jättämisestä. Kanada on kuitenkin luvannut olla sakottamatta yhtiöitä ennen vuoden 2005 heinäkuun alkua.

Henkilötietojen siirto EU:n ulkopuolelle on EY:n henkilötietodirektiivin ja henkilötietolain mukaan sallittu pääsääntöisesti ainoastaan, jos kyseisessä maassa taataan riittävä tietosuojan taso. Tietoja voidaan siirtää myös muun muassa, jos asianomainen on yksiselitteisesti antanut suostumuksensa tietojen siirtoon. Komissio voi

todeta, että tietyssä EU:n ulkopuolisessa maassa tai tietyissä EU:n ulkopuoliseen maahan tapahtuvissa luovutuksissa taataan riittävä tietosuojan taso.

Komissio ja jäsenmaiden tietosuoja-asiantuntijat eivät ole pitäneet tietosuojan tasoa Kanadassa riittävänä. Komissio on tämän vuoksi neuvotellut Kanadan kanssa luovutuksissa noudatettavista tietosuojaperiaatteista. Asia on tarkoitus ratkaista oikeudellisella kehyksellä, joka muodostuu Kanadan antamista tietosuojasitoumuksista, komission päätöksestä Kanadalle toimitettavien lentomatkustajia koskevien henkilötietojen suojan riittävästä tasosta ja mainittuun päätökseen liittyvästä EY:n ja Kanadan kahdenvälistä sopimuksesta.

EU ja Yhdysvallat ovat sopineet vastaavasta henkilötietojen luovuttamisesta vuonna 2004 (E 58/2003 vp). Euroopan parlamentti on nostanut komissiota ja neuvostoa vastaan kanteen ja vaatii komission päätöksen ja kansainvälisen sopimuksen kumoamista. Asian tuomioistuinkäsittelyn aikana sovelletaan Yhdysvaltain kanssa sovittua ratkaisua.

Valtioneuvoston kanta

Suomi katsoo, että Canada Border Services Agency (CBSA) takaa sille toimitettavien lentomatkustajia koskevien henkilötietojen käsittelyssä tietosuojan riittävän tason, ja voi näin ollen hyväksyä komission päätösehdotuksen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Asia koskee lentoyhtiöiden keräämien matkustajietojen luovuttamista Kanadan rajapalveluviranomaiselle (Canada Border Services Agency, CBSA). Vastaava kysymys on aiemmin ollut käsiteltävänä Yhdysvaltojen osalta. Hallintovaliokunta on sen yhteydessä kiinnittänyt keskeisinä seikkoina huomiota erityisesti luovutettavien henkilötietojen käyttötarkoituksen määrittelyyn, luovutettavien tietojen määrään, laatuun ja säilytysaikaan sekä riippumattoman valitusmekanismin ja siitä tiedottamisen tarpeeseen (HaVL 15/2003 vp — E 58/2003 vp).

Tietojen luovuttamista varten on tarkoitus luoda, kuten Yhdysvaltoja koskevassa tapauksessakin, oikeudellinen kehys, joka muodostuu Kanadan antamista tietosuojasitoumuksista, tietosuojan riittävää tasoa koskevasta komission päätöksestä sekä EU:n ja Kanadan kahdenvälistä sopimuksesta.

Kanadan antamat tietosuojasitoumukset tulevat olemaan, toisin kuin Yhdysvaltojen antamat, oikeudellisesti velvoittavia. Kanadan viranomaisille ei tule oikeutta itse hakea tietoja lentoyhtiöiden tietojärjestelmistä, vaan lentoyhtiöt antavat tiedot CBSA:lle. CBSA saa käyttää luovutettavia tietoja vain estämään ja torjumaan ter-

rorismia ja siihen liittyviä rikoksia sekä muita vakavia, luonteeltaan rajat ylittäviä rikoksia, mukaan lukien järjestäytynyt rikollisuus. Tietojen edelleen luovutus muille viranomaisille on mahdollista vain yksittäistapauksissa edellä mainittuun tarkoitukseen sekä henkilöiden elintärkeiden etujen suojelemiseksi, erityisesti merkittävien terveysvaarojen kyseessä ollessa tai oikeudellisia menettelyjä varten tai lain muutoin niin vaatiessa. Tietojen saajien on noudatettava samoja tietosuojaperiaatteita kuin CBSA:n.

Valiokunta toteaa, että Kanadalle luovutettavien tietoelementtien määrä on pienempi kuin Yhdysvaltojen tapauksessa. Kanadalle ei luovuteta lainkaan arkaluonteisia henkilötietoja. Selvityksen mukaan esimerkiksi lentoyhtiön keräämiä tietoja mahdollisista erikoispalveluista, joihin saattaisi sisältyä muun muassa matkustajan terveydentilaa koskevia tietoja, ei edellytetä luovutettavaksi. Tietojen käsittelyoikeudet on rajattu, ja tiedot säilytetään siten, että niiden yhdistettävyyden henkilöön vähenee säilytysajan kulumisen myötä. Tiedot säilytetään enintään 3,5 vuotta, minkä jälkeen ne hävitetään.

Järjestelyyn sisältyy myös henkilötietojen oikaisumenettely. CBSA on sitoutunut ulottamaan Kanadan lainsäädäntöön sisältyvän henkilön oi-

keuden tarkastaa tietonsa ja vaatia niiden oikaisua myös sellaisiin henkilöihin, jotka eivät ole Kanadassa. CBSA huolehtii asiaa koskevasta tiedottamisesta. Lentomatkustajien tietojen käsittelyä valvoo itsenäinen viranomainen, Privacy Commissioner. Tällä on myös oikeus tutkia valituksia, jotka EU:n jäsenmaiden tietosuojaviranomaiset ovat tehneet EU:n alueella asuvien henkilöiden puolesta, jos asukas katsoo, ettei CBSA ole tutkinut hänen valitustaan tyydyttävällä tavalla.

Tietosuojasitoumusten noudattamista seurataan vuosittain ja niiden noudattamatta jättämiseen voidaan puuttua tapauksen mukaan oikeudellisin, hallinnollisin tai poliittisin keinoin. Viime kädessä komissio voi keskeyttää tietosuojan riittävää tasoa koskevan päätöksensä voimaolon, jolloin kahdenvälisen sopimuksen soveltaminen keskeytyy.

Valiokunta katsoo, että Kanadan kanssa toteutettava järjestely on valmisteltu huolellisesti ja siinä on otettu asianmukaisesti huomioon tietosuojan tason turvaamiseksi tarvittavat näkö-

kohdat, mukaan lukien ne seikat, joita valiokunta on korostanut Yhdysvaltoja koskevan tapauksen yhteydessä. Todettakoon, että tietosuojavaltuutetulla ei ole ollut asiassa huomautettavaa. Saadun selvityksen perusteella voidaan arvioida Kanadan voivan taata tietosuojan riittävän tason. EU:n ja Kanadan kahdenvälinen sopimus on tarpeen, jotta tietosuojasitoumukset tulisivat oikeudellisesti vahvistetuiksi ja jotta lentoyhtiöillä olisi oikeudellinen perusta siirtää tietoja Kanadaan henkilötietodirektiivin mukaisesti. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että varmistetaan sujuva ja häiriötön lentoliikenne sekä matkustajien että lentoyhtiöiden kannalta arvioituna ja että yhteisön lentoyhtiöillä on tasapuoliset toimintaedellytykset.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
 vpj. Veijo Puhjo /vas
 jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
 Nils-Anders Granvik /r
 Lasse Hautala /kesk
 Rakel Hiltunen /sd
 Lauri Kähkönen /sd

Kari Kärkkäinen /kd
 Rosa Meriläinen /vihr
 Lauri Oinonen /kesk
 Heli Paasio /sd
 Ahti Vielma /kok
 Tuula Väättäinen /sd
 vjäs. Terhi Peltokorpi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.